

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 03.10.2025.

Nr. 27/6-3

Par Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” žurnālistes Evitas Puriņas raksta publicēšanu LSM.lv un veidotā sižeta iekļaušanu Latvijas Radio raidījumā “Labrīt”

2025. gada 8. septembrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) sūdzību *par rupjiem sabiedrisko mediju standartu pārkāpumiem*, publicējot VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) vienotajā ziņu portālā “LSM.lv” (turpmāk – LSM.lv) Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” (turpmāk – Re:Baltica) žurnālistes, Re:Baltica faktu pārbaudes sadaļas “Re:Check” vadītājas un redaktores Evitas Puriņas (turpmāk – Žurnāliste) rakstu “Pret vēja parkiem – ar zārku, sazvērestības teorijām un Krievijas naratīviem” (turpmāk – Raksts) un LSM radio programmas “LR1” (turpmāk – LR1) raidījumā “Labrīt” iekļaujot sižetu “Re:Check: Publisko telpu diskusijās par vēja parkiem pārņem dezinformācija” (turpmāk – Sižets).

2025. gada 9. septembrī ombuds saņēma vēl vienu Iesniedzēja sūdzību par Rakstu un Sižetu. Apkopojot abu sūdzību pavadvēstulēs izteiktās pretenzijas par Rakstā un Sižetā publiskotajiem žurnālistiskajiem materiāliem un to sagatavošanas apstākļiem, ombuds izdalīja trīs izteikto iebildumu aspektus (visi izcēlumi citētajos tekstos šeit un turpmāk mani – E.A.):

1) par Raksta un Sižeta satura tendenciozitāti;

Iesniedzējs uzskata, ka Raksts un Sižets satur *nepamatotus apvainojumus pret []* [turpmāk – Biedrība] un sniedz *objektīvi nepatiesu informāciju*. Iesniedzējs izceļ to, ka Re:Baltica, *kā faktu pārbaudītāji, kas pozicionējas kā cīnītāji pret dezinformāciju*, Rakstu un Sižetu reklamējošā video materiālā izplata *objektīvi nepatiesu informāciju par vēja turbīnu augstumu un attālumu*.

Iesniedzējs norāda, ka Biedrība savulaik ir vērsusies pie Re:Baltica *ar dokumentētiem pierādījumiem par vēja attīstītāju dezinformāciju*, taču rezultātā Rakstā un Sižetā pati *paradoksāli tiek apsūdzēta dezinformācijas izplatīšanā*.

2) **par Raksta un Sižeta sagatavošanas apstākļiem;**

Iesniedzējs uzskata, ka žurnālistiskie materiāli ir *iegūti, maldinot respondentu par sarunas raksturu*, ka *informācija iegūta, pārkāpjot žurnālistikas pamatprincipus – slēpjot ierakstīšanas faktu*.

3) **par Raksta un Sižeta publiskošanas faktu.**

Iesniedzējs norāda, ka LSM bija pienākums pārbaudīt publicējamā *satura objektivitāti un iegūšanas apstākļus*, kā arī norāda uz to, ka Raksts un Sižets ir *publicēti pretēji biedrības skaidram aizliegumam*. Iesniedzējs uzsver, ka *Sabiedriskais medijs, kas finansēts no nodokļu maksātāju līdzekļiem, nedrīkst leģitimizēt ar savu autoritāti neētiski iegūtus un tendenciozus materiālus*. *Tas grauj ne tikai [...] biedrības reputāciju, bet arī sabiedrības uzticību pilsoniskajai sabiedrībai kopumā*.

Abām Iesniedzēja sūdzībām ir pievienots identisks dokuments ar izvērstu sūdzības detalizāciju [turpmāk – Iesniegums] un iekļauta saite uz tīmekļvietni “failiem.lv”, kurā atzinuma sagatavošanas laikā bija skatāma Iesniedzēja papildu sniegtā informācija – teksta dokumenti, ekrānuzņēmumi un videomateriāli. Iesniegumā ir detalizēti norādīti iespējamie VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā [turpmāk – Ētikas kodekss] un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālo vadlīnijās [turpmāk – Redakcionālās vadlīnijas] noteikto principu un prasību pārkāpumi.

Iesniedzējs lūdz ombudam [Izcēlumi citētajā tekstā saglabāti kā oriģinālā]:

1) **Izvērtēt sabiedrisko mediju standartu pārkāpumus:**

- *Neētiski iegūtu materiālu izmantošanu;*
- *Skaidra aizlieguma ignorēšanu;*
- *Vienpusējas informācijas izplatīšanu;*
- *Interesu konflikta nepārbaudīšanu;*
- *Dezinformācijas izplatīšanu.*

2) **Pieprasīt LSM: Nekavējoties izņemt publikācijas no LSM.lv;**

- *Dzēst audio ierakstus no LR1 arhīva un podcast platformām;*
- *Publicēt pamatotu atvainošanas LSM.lv sākulapā un LR1 ziņu laikā;*

- *Nodrošināt biedrībai tiesības uz atbildi līdzvērtīgā apjomā un laikā.*

3) *Veikt izmeklēšanu:*

- *Kā neētiski iegūti materiāli nokļuva sabiedriskajā medijā;*
- *Kāpēc netika pārbaudīti materiālu ieguves apstākļi;*
- *Kāda bija redaktoru atbildība;*
- *Obligāta trešo pušu satura ētikas pārbaude;*
- *Interesu konfliktu identificēšanas protokols;*
- *Respondentu tiesību aizsardzības mehānisms.*

4) *Ieviest procedūras:*

- *Obligāta trešo pušu satura ētikas pārbaude;*
- *Interesu konfliktu identificēšanas protokols;*
- *Respondentu tiesību aizsardzības mehānisms.*

Izvērtējot Iesniedzēja sniegto informāciju, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par Raksta un Sižeta satura, kā arī tā sagatavošanas apstākļu un publicēšanas fakta atbilstību LSM Redakcionālajās vadlīnijās un Ētikas kodeksā noteiktajām prasībām.

Par pieņemto lēmumu ombuds 2025. gada 11. septembrī informēja Iesniedzēju, savā vēstulē norādot, ka saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 18. panta pirmo daļu ombuda kompetence ir pārraudzīt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniegt atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību minētajiem dokumentiem. Līdz ar to saistībā ar Iesniedzēja pavadvēstulēs un Iesniegumā izteiktajām prasībām *nekavējoties **izņemt publikācijas no LSM.lv, dzēst audio ierakstus no LR1 arhīva un podcast platformām, publicēt pamatotu atvainošanos LSM.lv sākumlapā un LR1 ziņu laikā, nodrošināt biedrībai tiesības uz atbildi līdzvērtīgā apjomā un laikā*** [visi izcēlumi mani – E.A.] ombuds ieteica vērsties pie LSM un tādējādi izmantot Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 50. pantā nostiprinātās personas tiesības nepatiesu ziņu izplatīšanas gadījumā – pieprasīt šo ziņu atsaukumu, kā arī tiesības pieprasīt izplatīt šīs personas atbildi.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds no 2025. gada 8. septembra līdz 3. oktobrim:

– iepazīnās ar Iesnieguma saturu un tam pievienotajiem materiāliem, uz kuriem ombuds atsauksies savā atzinumā kā uz Iesnieguma Pielikumu 1, Pielikumu 2, Pielikumu 3, Pielikumu 4, Pielikumu 5, Pielikumu 6, Pielikums 7, Pielikumu 8.1, Pielikumu 8.2, Pielikumu 9.1. un Pielikumu 9.2.

– iepazīnās ar LSM.lv 2025. gada 28. augustā publicēto Rakstu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/28.08.2025-pret-veja-parkiem-ar-zarku-sazverestibas-teorijam-un-krievijas-narativiem.a612082/>.

– iepazīnās ar LR1 raidījumā “Labrīt” 2025. gada 1. septembrī iekļauto Sižetu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/labrit/recheck-publiksko-telpu-diskusijas-par-veja-parkiem-parnem-dezinf.a211105/>.

– iepazīnās ar Re:Baltica mājaslapā 2025. gada 27. augustā publicēto rakstu “Pret vēja parkiem – ar zārku, sazvērestības teorijām un Krievijas naratīviem”;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://rebaltica.lv/2025/08/pret-veja-parkiem-ar-zarkiem-un-sazverestibas-teorijam/>.

– 2025. gada 11. septembrī nosūtīja LSM galvenajai redaktorei Anitai Braunai rakstiskus jautājumus par Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” satura vienībām LSM un 2025. gada 17. septembrī saņēma atbildes uz tiem;

– 2025. gada 11. septembrī nosūtīja Re:Baltica faktu pārbaudes sadaļas “Re:Check” redaktorei Evitai Puriņai rakstiskus jautājumus un 2025. gada 12. septembrī saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Par ombuda kompetenci.

Ņemot vērā šī atzinuma ievada daļā norādīto ombuda kompetences tvērumu, proti, ka ombuds pārrauga LSM satura un tā veidošanas apstākļu atbilstību Redakcionālajās vadlīnijās un Ētikas kodeksā noteiktajām pašregulējošajām prasībām, kā arī to, ka ombuda atzinums var tikt veidots tikai par LSM satura vienību atbilstību profesionālās ētikas prasībām un šo prasību ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas satura veidošanas procesā, ombuds secina, ka tā kompetencē ir sniegt atzinumu par Raksta un Sižeta satura, kā arī to veidošanas apstākļu atbilstību LSM pašregulējošajos dokumentos izteiktajiem principiem un prasībām. Raksts un Sižets ir ārēja satura veidotāja – Re:Baltica veidots saturs, bet, iekļaujot šo

saturu LSM programmās un pakalpojumos, tas kļūst par LSM saturu, par kura atbilstību LSM pašregulējošajiem dokumentiem jau ir atbildīgi LSM redaktori. Ņemot vērā minēto, ombuda uzdevums ir izvērtēt, vai LSM redakcionālie lēmumi iekļaut šīs satura vienības LSM saturā ir balstījušies vispusīgā izvērtējumā par Raksta un Sižeta satura, kā arī par tā sagatavošanas apstākļu atbilstību Redakcionālajās vadlīnijās un Ētikas kodeksā noteiktajām prasībām.

Vienlaicīgi ombuds konstatē, ka tā kompetencē nav vērtēt Iesnieguma Pielikumā 6 norādīto Re:Baltica sagatavoto un izplatīto video materiālu, ar kuru tiek reklamēta Raksta un Sižeta publicēšana LSM, jo norādītais video materiāls nav ticis iekļauts LSM saturā.

Tādējādi, atbilstoši atzinuma ievada daļā sniegtajai norādei uz Iesniedzēja izteikto iebildumu trīs aspektiem, ombuda atzinums var tikt sniegts:

1. Par Raksta un Sižeta **satura** atbilstību Redakcionālajās vadlīnijās definētajām vērtībām un profesionālās darbības principiem, jo Redakcionālās vadlīnijas ir saistošas ne tikai LSM darbiniekiem, bet arī neatkarīgajiem producentiem, autoriem, individuālajiem komersantiem un citiem, kas sadarbojas ar LSM satura veidošanā un publiskošanā.
2. Par Raksta un Sižeta veidotāju **rīcības** satura veidošanas procesā atbilstību ne tikai Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajām prasībām raidījumu un cita satura veidošanā, bet arī par tās atbilstību LSM Ētikas kodeksam, jo saskaņā ar šī kodeksa 1. punkta otro apakšpunktu, *Rīcības un ētikas kodekss ir saistošs visiem VSIA „Latvijas Sabiedriskais medijs” darbiniekiem neatkarīgi no viņu amata un nodarbinātības veida – vadītājiem, satura veidotājiem jebkurā platformā, tai skaitā personām, kuras piesaistītas satura veidošanai ārpus darba tiesiskajām attiecībām*, [..]. [izcēlums citētajā tekstā mans – E.A.]
3. Par **redakcionālajiem lēmumiem** iekļaut Rakstu un Sižetu LSM saturā, kuru pieņemšanas procesā ir nepieciešams vispusīgi izvērtēt atzinuma iepriekšējos punktos izteiktos apsvērumus.

[2] Par Iesniegumā konstatēto.

Iesniegumā norādīts, ka Rakstā un Sižetā Biedrība tiek **nepamatoti saistīta ar dezinformācijas izplatīšanu**. *Gan veids, kā tika iegūta informācija, gan tas, kā biedrība tiek atspoguļota, rupji pārkāpj sabiedrisko mediju standartus* [visi izcēlumi mani – E.A.], norādot uz vairākiem iespējamajiem Redakcionālo vadlīniju un Ētikas kodeksa noteikto principu un prasību pārkāpumiem. Apkopojot Iesniedzēja saskatītos pārkāpumus, var izdalīt šādas pretenzijas, kas attiecas uz vienu vai vairākiem no iepriekš nosauktajiem iebildumu aspektiem:

1. Objektivitātes trūkums.

Iesniedzējs uzskata, ka ir pārkāpts Redakcionālajās vadlīnijās definētais sabiedriskā medija darbības profesionālais princips **Objektivitāte**, kura skaidrojums Redakcionālajās vadlīnijās ir sniegts šādā redakcijā: *Sabiedriskie mediji satura izklāstā **balstās uz faktiem**, izmanto informāciju, kas palīdz saprast **kontekstu**, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam **būtiskie argumenti un viedokļi**. [..] Veidojot saturu, sabiedriskie mediji nepārstāv nekādas citas intereses kā vienīgi **sabiedrības intereses** zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti.* [visi izcēlumi citētajos tekstos šeit un turpmāk mani – E.A.]

Objektivitātes principa pārkāpumus Iesniedzējs saskata tajā, ka LSM ir pārpublicējis Re:Baltica mājaslapā 2025. gada 27. augustā publicēto Žurnālistes rakstu “Pret vēja parkiem – ar zārku, sazvērestības teorijām un Krievijas naratīviem”, kurā [citēju iesniegumu – E.A.] ***pilnībā noklusēti biedrības iesniegtie fakti par attīstītāju sniegto dezinformāciju; tieši pretēji - apsūdz dezinformācijā tos, kas par to ziņoja***, sasaistot Biedrību ar “Kremļa naratīviem” un “dezinformācijas kanālu”. Iespējamais objektivitātes principa pārkāpums tiek attiecināts gan uz Raksta un Sižeta saturu, gan uz redakcionālo lēmumu iekļaut abas satura vienības LSM saturā, paužot uzskatu, ka *Sabiedriskais medijs pārpublicē **vienpusēju informāciju bez faktu pārbaudes**.*

2. Godprātības un atklātības nepietiekamība.

Iesniedzējs uzskata, ka satura veidošanas procesā nav ievērota Redakcionālajās vadlīnijās noteiktā redakcionālā vērtība **Godprātība un atklātība** – *Sabiedrisko mediju darbinieki rīkojas atklāti un godprātīgi saskaņā ar augstiem ētikas standartiem, ieklausās citu viedokļi un argumentēti pauž savu viedokli.* Negodprātīgu rīcību Iesniedzējs saskata tajā, ka Žurnāliste, kontaktējoties ar Biedrības pārstāvi, ir radījusi *iespaidu par **neformālu sarunu** par biedrības iesūtītajiem materiāliem*, jo sarunas sākumā nav informējusi Biedrības pārstāvi par to, ka saruna ***tiks izmantota kā intervija***, un tās ***citāti tiks izmantoti radio raidījumā***. Iesniedzējs šajā apstākļi saskata rupju žurnālistikas pamatprincipu pārkāpumu – respondentam nav bijusi iespēja ***apzināti piedalīties intervijā***.

Vienlaicīgi Iesniedzējs norāda uz iespējamiem Redakcionālo vadlīniju 2.2. apakšpunkta “Darbs ar informācijas avotiem” pārkāpumiem satura veidošanas procesā saistībā ar to, ka Žurnāliste tikai sarunas beigās esot informējusi par to, ka *saruna tiks ierakstīta; tā tiks izmantota kā intervija; citāti tiks izmantoti radio raidījumā*.

Ombuda vērtējumā iespējamie pārkāpumi varētu attiekties uz šādām Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajām prasībām:

– *Satura veidošanā nav pieļaujama **privātu telefona sarunu un sarakstes izmantošana, kurā***

žurnālists nepiedalās kā intervētājs, izņemot gadījumus, kad sabiedrībai būtiska informācija nav iegūstama citā veidā.

- *Žurnālists saskaņo ar intervējamo, ka telefona saruna tiks ierakstīta un izmantota satura veidošanai. Izņēmums pieļaujams gadījumos, ja telefona saruna ir žurnālistikas eksperiments, notiek pētnieciskos nolūkos vai ir kāds cits ar žurnālista profesionālo darbību saistīts iemesls.*

Iesniedzēja vērtējumā iespējamie pārkāpumi ir attiecināmi gan uz satura veidošanas procesu, gan uz redakcionālo lēmumu to iekļaut LSM saturā – *Sabiedriskais medijs pārrpublicē negodprātīgi iegūtu informāciju.*

3. Intervētās personas aizlieguma publiskot sarunas saturu neievērošana, un šī satura izmantošana bez saskaņošanas ar intervēto personu.

Iesniedzēja ieskatā fakts, ka intervijas laikā iegūtā informācija ir tikusi izmantota Rakstā un Sižetā, neskatoties uz *skaidru aizliegumu izmantot negodprātīgi iegūto informāciju, ir rupjš personas datu aizsardzības un žurnālistikas ētikas pārkāpums.*

Ombuds nav pilnvarots sniegt juridisku vērtējumu, vai intervijas satura iekļaušana Rakstā un Sižetā ir personas datu aizsardzības prasību pārkāpums, bet tā kompetencē ir izvērtēt šī aizlieguma neievērošanas atbilstību profesionālās ētikas prasībām. Iesnieguma kontekstā ir vērtējamās šādas Redakcionālajās vadlīnijās definētās vērtības:

- *Neatkarība.* LSM ir redakcionāli neatkarīgs un nepakļaujas valsts varas, pašvaldību institūciju, politisko partiju, reliģisko organizāciju, ekonomisko aprindu, kādu grupu un atsevišķu personu interesēm, ietekmei un citādiem mēģinājumiem iejaukties to darbā;
- *Atbildīgums:* LSM uzņemas atbildību par to radīto saturu un darbojas, lai sniegtu patiesu un dažādām sabiedrības interesēm atbilstošu informāciju.

Kā arī vērtējams ir Ētikas kodeksā izteiktais LSM darbības pamatprincips, kurš noteic, ka *LSM darbinieki savus pienākumus veic saskaņā ar sabiedrisko mediju vispārpieņemtajām pamatvērtībām, kas ir neatkarība, uzticamība un cilvēka cieņa. Šīs vērtības caurauž gan medija ikdienas darbu, gan radīto saturu.*

Savukārt, lai izvērtētu žurnālistiskā materiāla publiskošanu, kas notikusi bez saskaņošanas ar intervēto personu vai pēc nepilnīgas saskaņošanas (Iesniedzēja vērtējumā – *maldinošas saskaņošanas*), ir jāņem vērā zemāk sniegtais regulējums, kas ietverts Redakcionālajās vadlīnijās:

LSM žurnālists pirms publicēšanas ar intervētajiem cilvēkiem nesaskaņo sagatavoto rakstu, raidījumu un sižetu tekstus. Ja ir šaubas par informācijas precizitāti, piemēram, ziņojot par

sarežģītiem jautājumiem, kas prasa specifiskas zināšanas, žurnālists vēlreiz sazinās ar intervēto cilvēku un pārliedz par informācijas korektumu. Tāpat žurnālists **respektē un ņem vērā intervētā cilvēka vēlmi labot viņa pausto kļūdaino informāciju. Intervētais cilvēks var prasīt neizmantot savu interviju tikai gadījumā, ja apstākļi pēc intervijas ir būtiski mainījušies un tās publicēšana nav pamatota. Ja publikācija, iepriekš sagatavots raidījums vai sižets satur izteiktu kritiku pret kādu personu vai organizāciju, tām ir jādod iespēja atbildēt uz šo kritiku.**

4. Rakstā un Sižetā publiskotās informācijas neprecizitāte un tendenciozitāte.

Pēc Iesniedzēja domām, Rakstā un Sižetā ir sniegta informācija, kuras izveidē nav ievērots Redakcionālajās vadlīniju noteiktais LSM darbības profesionālais princips **Precizitāte** – LSM sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda.

Iesniedzēja ieskatā minētā precizitātes principa neievērošana attiecas uz **no konteksta izrautu citātu**, kad intervijā teiktais – *Kopš biedrības sākuma lielākā summa, ko mēs esam samaksājuši tie ir 2000 EUR juristam, lai viņš palīdzētu mums sagatavot pirmo [...] prasību. Visa šī kustība balstās uz reāliem cilvēkiem, uz reālu darbu. Mēs nemaz netērējam naudu, šobrīd mēs esam iztērējuši mazāk par 5000 EUR, no kuriem 2000 bija juristam, kas bija lieki, jo izrādījās, ka tas, ko mēs kā ieinteresēti cilvēki varam izdarīt ir daudz efektīvāks nekā neieinteresēts jurists* – Rakstā tiek atreferēts šādā formulējumā – [...] līdz šim biedrības aktivitātēs kopumā iztērēts ne vairāk kā 5000 eiro, tos saziņojuši pašu biedri. Lielākās summas – juristiem.

Savukārt Iesniedzēja sniegtais vērtējums Rakstam – *tendencioza interpretācija un dubulti standarti* – attiecas uz Rakstā un Sižetā izveidoto saistību starp Biedrības un citu līdzīgu sabiedrisku iniciatīvu pozīciju vēja parku jautājumos ar Biedrības un citu sabiedrisko iniciatīvu publiskajā komunikācijā izmantotajiem informācijas kanāliem, uzskatot, ka šāda saistībai nepiemīt loģiska noteiktība un tai nav pietiekama pamatojuma. Šādas nepamatotas saistības izveidošana Iesniedzēja ieskatā pakļauj Biedrības un līdzīgu sabiedrisko iniciatīvu pozīciju diskreditācijas riskam.

Šis iespējamais pārkāpums tiek attiecināts ne tikai uz Raksta un Sižeta saturu, bet arī uz redakcionālo lēmumu iekļaut to LSM saturā, jo, saskaņā ar Iesniedzēja vērtējumu, LSM kā sabiedriskajam medijam bija jāidentificē šis loģikas absurds un jānodrošina, ka **netiek diskreditēti cilvēki par to, kam viņi sniedz intervijas.**

5. Interesešu konflikta pieļaušana.

Iesniedzēja skatījumā LSM nav izvērtējis iespējamo interešu konfliktu un nav veicis būtiskas informācijas pārbaudi saistībā ar to, ka *“Re:Check” sižetu finansē CINEA - Eiropas aģentūra, kuras misija ir "atbalstīt Eiropas Zaļo kursu" – tārad veicināt vēja parku būvniecību Eiropā; un Rakstā nepārdomāta Zaļā kursa kritiķi tiek nepamatoti asociēti ar dezinformāciju.* Iesniedzējs norāda uz iespējamajiem Ētikas kodeksa 3.1. apakšpunkta – *LSM darbinieki nedrīkst nonākt interešu konflikta situācijā vai pat radīt iesaīdu par interešu konflikta situāciju* – un 3.11. apakšpunkta – *satura veidotāju dalība trešo personu organizētās vides, izglītības, zinātnes, veselības, kultūras, sporta un tamlīdzīgās sociālas nozīmes kampaņās vai sociālas nozīmes reklāmās saskaņojama ar savu vadītāju, komunikācijas vadītāju un galveno redaktoru – pārkāpumiem.*

6. Nekalpošana sabiedrības interesēm un Ētikas kodeksa neievērošana.

Iesniedzējs uzskata, ka nepamatota un vienpusēji argumentēta LSM publikācija **nekalpo sabiedrības interesēm**, bet tām kaitē (nepamatoti diskreditējot biedrību), jo tiek grauta uzticība pilsoniskajai sabiedrībai; iedzīvotāji tiek atturēti no demokrātiskas līdzdalības, tiek leģitimizēti ar sabiedriskā medija autoritāti neētiski iegūti materiāli.

Tādējādi iepriekšējos punktos norādītie Redakcionālo vadlīniju un Ētikas kodeksa iespējamie pārkāpumi Iesniedzēja vērtējumā secīgi nozīmē arī to, ka Raksta un Sižeta saturs, žurnālistiskā materiāla veidošanas process, kā arī redakcionālie lēmumi par abu satura vienību iekļaušanu LSM saturā vienlaicīgi ir arī Ētikas kodeksa 2.3. apakšpunktā izteiktās prasības – *LSM darbinieki, kuri iesaistīti satura veidošanā, ievēro visaugstākos žurnālistikas standartus un LSM redakcionālās vadlīnijas*, – iespējams pārkāpums, kas, savukārt, norāda uz Ētikas kodeksa 2.2. apakšpunkta – *LSM darbinieki savus pienākumus veic saskaņā ar sabiedrisko mediju vispārpieņemtajām pamatvērtībām, kas ir neatkarība, uzticamība un cilvēka cieņa. Šīs vērtības caurauž gan medija ikdienas darbu, gan radīto saturu* – iespējamu pārkāpumu, kas vienlaikus būtu arī Ētikas kodeksa apakšpunktā 2.1. izteiktā LSM darbības pamatprincipa – *LSM misija ir kalpot Latvijas sabiedrības interesēm, un to savā darbā ievēro visi LSM darbinieki* – iespējams pārkāpums.

7. Apzināti nepatiesas informācijas sniegšana.

Ombuds konstatē, ka Iesniedzēja norādītais LSM redakcionālās vērtības **Patiesums** – *Sabiedrības tiesības saņemt patiesu informāciju nosaka visus LSM darba aspektus. Tiekšanās pēc patiesības un tās atklāšana ir profesionālas žurnālistikas galvenais mērķis. Tas nodrošina auditorijas uzticēšanos LSM* – neievērošanas pieņemums saistībā ar Re:Baltica tiešsaistes sociālajos tīklos izplatīto videomateriālu nevar tikt skatīts kā Redakcionālo vadlīniju pārkāpumu, jo konkrētais videomateriāls nav ticis iekļauts LSM saturā, tāpēc nav pamatojuma Iesniedzēja sniegtajam vērtējumam, ka

Sabiedriskais medijs, kas sevi pozicionē kā uzticamu informācijas avotu, izplata objektīvi nepatiesu vizualizāciju.

[3] Par Raksta un Sižeta saturu.

Abas satura vienības – Raksts un Sižets – ir viena žurnālistiskā pētījuma rezultāts un veidotas kā divas šo rezultātu izklāsta formas atbilstoši izplatīšanas kanālu specifikai – kā radio sižets un kā raksts. Līdz ar to abu satura vienību saturs lielākajā daļā ir identisks un atšķirīgs to mazākajā daļā.

Abu satura vienību plašākais konteksts ir sabiedrībā plaši diskutētais jautājums par vēja enerģijas perspektīvām Latvijā. Šajā jautājumā Latvijas sabiedrībā ir vērojama krasa viedokļu polarizācija. Vienā pusē ir šī enerģijas avota aizstāvji (turpmākajā tekstā – Proponenti), kuru kodolu veido par valsts enerģētisko politiku atbildīgās valsts pārvaldes iestādes, kā arī uzņēmumi, kas vēlas izmantot radušos iespēju un attīstīt savu uzņēmējdarbību šajā virzienā, un arī vēl citas organizācijas, kas atbalsta šādu iniciatīvu un cenšas panākt plašākas sabiedrības atbalstu tai. Otrā pusē ir šī enerģijas avota kopumā un konkrētu vēja enerģijas projektu kritizētāji (turpmākajā tekstā – Oponenti), kuru kodolu veido tie sociāli aktīvie iedzīvotāji, kas nevēlas savā apkārtnē pieļaut vēja ģeneratoru būvniecību, kā arī nevalstiskās organizācijas, kurās sabiedrības pārstāvji ir apvienojušies, lai realizētu pretsparu Proponentu iniciatīvām, kā arī vēl citas organizācijas un indivīdi, kas šajā sabiedrībā plašu rezonansi guvušajā tēmā saskata iespēju realizēt savas personiskās ambīcijas un stratēģiskos mērķus.

Jāņem vērā, ka norādītā diskusija starp vēja enerģijas Proponentiem un Oponentiem ir Raksta un Sižeta **plašākais konteksts**, bet ne šo satura vienību konkrētā **tēma**. Raksts un Sižets ir nevis “par” vai “pret” vēja enerģiju, bet abu satura vienību žurnālistiskais uzdevums bija noskaidrot un izvērtēt to, kā šajā jautājumā ieinteresētās un iesaistītās puses komunicē savu pozīciju. Proti, kā un kāpēc pēdējos gados izveidotās aktīvistu biedrības cīņā pret vēja parkiem mēdz izmantot sazvērestības teorijas, Krievijas naratīvus un cita veida dezinformāciju. Tāpēc abu satura vienību centrālā tēma ir noskaidrot, kas ir diskusijas dalībnieki (Oponentu identifikācija) un kādi ir to raksturojumi (Oponentu klasifikācija), kā arī diskusijas dalībnieku lietotie komunikācijas paņēmieni (izvēlētā komunikācijas veida, izmantoto līdzekļu un kanālu, un noteicošo vēstījumu analīze).

Raksta virsraksts *Pret vēja parkiem – ar zārku, sazvērestības teorijām un Krievijas naratīviem* norāda uz to, ka autoru uzmanības centrā ir vēstījumi un tos pamatojošie argumenti, kādus publiskajā komunikācijā lieto Oponenti, lai pamatotu savu kritisko pozīciju un spilgti un emocionāli ietekmējoši noraidītu Proponentu pozīciju.

Savukārt Sižetam ir piešķirts nosaukums *Re:Check: Publisko telpu diskusijās par vēja parkiem*

pārņem dezinformācija, un tā ievadā Žurnāliste raksturo to, kāda *retorika* izskan ne tikai anonīmos sociālo mediju ierakstos, bet arī no biedrībām, kas iebilst pret vēja parku celšanu Latvijā, minot spilgtus piemērus šādai retorikai – *vēja enerģija kā bandītu īstenota afēra, Latvijas izpārdošana, bieds visai dzīvajai dabai un kaitējums veselībai* – secinot, ka publiskajā telpā racionālu diskusiju par vēja parkiem, kas virzītu Latviju uz enerģētisko neatkarību un potenciāli mazinātu elektrības cenas, pārņem *dezinformācija, sazvērestības teorijas un pat Kremļa naratīvi* [visi izcēlumi šeit un turpmāk mani – E.A.].

Līdz ar to Rakstā un Sižetā tiek sniegti konkrētu Oponentu pārstāvju un to lietotās “retorikas” raksturojumi. Piemēram:

- atstāstot notikušo Saldus iedzīvotāju sapulcē “Vai Saldus novadā ir nepieciešami vēja parki?”, kuru rīkoja Saldus novada pašvaldība un vietējo aktīvistu biedrība “Tīra mana tēvu zeme”, un kurā dominēja noraidošā attieksme pret vēja enerģiju, sapulcē runājošo personu identifikācijai ir izvēlēts apzīmējums “*eksperti*” – tādējādi ar pēdiņu lietojumu norādot uz šaubām par šāda statusa pamatotību;
- lai raksturotu vienu no sapulcē runājušajām personām, tiek sniegta informācija, ka šī persona *sociālajos medijos iepriekš maldinājusi par Covid-19 vakcīnām*, un atstāstot runātājas izteiktos apgalvojumus: *zaļais kurss līdzinās terorismam, zinātniskas organizācijas pārņem valstu suverenitāti, mums uzspiež globālo pārvaldību, tiekot īstenota arī informatīva kontrole, kuras instrumentu vidū esot faktu pārbaude un medijpratība*. Sižetā dzirdams arī šīs runātājas teiktais: *un ir pienācis noteiktais izšķiršanās brīdis, šī analīze ieskicē sistemātisku globāla totalitārā aparāta veidošanu, izmantojot institucionālus mehānismus. Sistēma nav tuvu ieviešanai, tā jau darbojas*;
- savukārt citas runātājas, kas tiek identificēta kā *no Vācijas atbraukusi mediķe*, kritiskie argumenti saistībā ar vēja turbīnu radīto *infraskaņu* Rakstā tiek atstāstīti šādi – *tā plēšot iekšējos orgānus, novedot cilvēku līdz pašnāvībai, izraisot paralīzi un sirdsdarbības apstāšanos*. Sižets papildu vēsta, ka šī runātāja stāstījusi par *infraskaņu, cilvēka vibrācijām, frekvencēm un čakrām, kā arī uzskaitīja it kā konstatētas sūdzības pēc dzīvošanas turbīnu tuvumā*, atskaņojot runātājas sniegto diagnožu uzskaitījumu: *sarkanā vilkēde, vairogdziedzera disfunkcija, sirds vārstuļu sabiezējums, paaugstinātu trombocītu agregācija, plaušu fibroze*. Sižetā seko Žurnālistes piebilde, ka viņas [no Vācijas atbraukušās mediķes] *teiktais par frekvencēm un čakrām ir ezotērika un arī apgalvojumiem par vēja enerģijas kaitējumu veselībai nav pierādījumu*.

Rakstā un Sižetā tiek sniegta informācija par to, ka vēja parku būvniecības apspriešanai veltītās iedzīvotāju sapulces un konkrētu projektu publiskās apspriešanas pasākumus ir filmējis (citējot Žurnālistes tekstu) vienas no Latvijas redzamākajām **dezinformācijas platformām** “Latvijas tautas kanāls” līderis Kaspars Pudniņš, kura raksturojumam savukārt tiek lietoti šādi apzīmējumi: *kādreiz pazīstamais mūziķis, kurš, pēc Krievijas pilna apmēra iebrukuma Ukrainā "Facebook" rakstīja, ka pie kara vainīgi tikai paši ukraiņi, un jautāja, ar kādām tiesībām pie Latvijas skolām izkar Ukrainas karogus*. Tiek sniegta arī informācija, ka Pudniņa viesi viņa kanālā arī stāsta, ka *vakcīnas nogalina, debesīs ir ķīmiskās trases, Latvija nav valsts un to izzog pie varas esoši narkomāni*.

Īpašu nozīmi šī informācija iegūst tajā brīdī, kad Žurnālistes stāstījums pievēršas Kurzemes pusē aktīvajai sabiedriskajai iniciatīvai “Pretvējš”, nodēvējot to kā *vienu no redzamākajiem vārdiem kustībā pret vēja parkiem*, kura apvieno ar vēja parku projektiem neapmierinātos Kurzemes piekrastes iedzīvotājus, un tiek izcelts, ka iniciatīvas pārstāvi Sandru Stepīņu ir intervējis iepriekšminētais **dezinformācijas kanāls**. Vienlaicīgi tiek pievērsta uzmanība šīs pilsoniskās iniciatīvas aktivitātēm sociālajos tīklos – *sociālajos medijos griežas apmaksātas reklāmas ar **biedējošām bildēm*** – tajās aicina parakstīties pret vēja elektroenerģiju Kurzemes piekrastē portālā “Mana balss”, ilustrācijai pievienojot Rakstam vienu no šādiem attēliem, kas vēsta par putnu bojāeju no vēja turbīnu lāpstiņām, un sniedzot Žurnālistes komentāru, ka *projekta ietekmes uz vidi novērtējumā divi sertificēti ornitologi secina, ka neparedz negatīvu ietekmi uz lieguma teritorijā esošajām īpaši aizsargājamo putnu sugu dzīvotņu platībām un populācijas blīvumu*. Savukārt Sižetā tiek teikts, ka *sociālajos medijos griežas pret vēju apmaksātas reklāmas, kurās ar mākslīgo intelektu veidotās bildēs redzami **izmisuši bērni un beigti putni***. Tajās Pretvējš aicina pret vēja parkiem parakstīties “Mana balss” iniciatīvā. Tiek sniegta arī informācija, ka *pēdējās 90 dienās "Pretvējš" ir bijis lielākais Latvijas reklāmdevējs politikas un sociālo lietu jomā kampaņās sociālo mediju milža META platformās ("Facebook", "Instagram")*. Biedrība iztērējusi 4861 eiro 84 reklāmas materiālu izvietošanai. Papildus Sižetā tiek teikts: Uzņēmuma “Meta” arhīvs rāda, ka reklāmām iztērēti gandrīz piectūkstoš eiro. Ir gan viena nianse. Pretvējš nav reģistrēts nodibinājums. Tās mājaslapa ir anonīma un arī citur nav atrodams, kuri vēl cilvēki bez Stepīņas tajā darbojas un kas par to maksā. Arī viņi uz šiem jautājumiem man pēc būtības neatbild. Sižeta turpinājumā Sandrai Stepīnai tiek jautāts par viņas sniegto interviju “Latvijas tautas kanālam” – *vai viņai nerada problēmas šā cilvēka nostāju kara jautājumā un kanāla vairota dezinformāciju par citām tēmām?* Tiek atskaņota saņemtā atbilde: *Viss, ko jūs uzskaitījāt, tas nav manā redzeslokā. Es sniedzu godīgu interviju par to, ko es domāju, es nekādīgi neatbalstu viņa*

kaut kādas idejas vai ideoloģiju.

Līdzās aktivistu biedrībai Saldus novadā “Tīra mana tēvu zeme” un iniciatīvai “Pretvējš” Rakstā un Sižetā tiek sniegta informācija par vēl *vienu publiskajā telpā manāmu vēja enerģijas pretinieku – biedrību* [...] [Biedrību]. Biedrība Sižetā tiek raksturota kā *uzņēmēju un citu aktīvu cilvēku kopa ar saknēm Vidzemes pusē*. Rakstā un Sižetā tiek secināts, ka, lai arī Biedrība *neiestājas pret zaļo kursu vai klimata mērķiem – nolūks esot veicināt faktos balstītu diskusiju par to, kā tos īsteno*, tomēr savā tiešsaistes sociālā tīkla “Facebook” individuālajā profilā *tā dalās ar jau minētajiem Pudnika videorullīšiem, vēja parku ieceres dēvē par Latvijas izpārdošanu, afēru un noziegumu, bet atbildīgos politiķus – par bandītiem un kangariem, kas plāno novirzīt Latviju “uz atkarības ceļa” un iznīcināt nacionālo identitāti*, atstāstot Rakstā Biedrības pārstāvja teikto: *skāļie vārdi ir cīņas metode. Vispirms esot jāsavāc sekotāju pūlis [pūls] un “tad mēs varam runāt, izglītēt to cilvēku par to, kā patiesībā ir”*. Sižetā ir dzirdami Biedrības pārstāvja izteiktie apsvērumi: *Tik uztveriet to kā veidu, kā mēs varam piesaistīt cilvēku [...], jo citādāk tiem cilvēkiem, ja nekliedz, nekliedz sejā, nu cik cilvēku izlasīs ziņu, ka nu būtu labi, ja būtu šitā*. Uz žurnālistes jautājumu – *Vai visi līdzekļi labi?* – tiek sniegta atbilde: *Nav visi līdzekļi labi. Man ir vajadzīga cilvēku masa. Šobrīd man vajadzīgs cilvēks, sekotāju pūlis [pūls], kas piekrīt manām idejām. Tad, kad man būs sekotāju, pūlis [pūls], es varēšu viņus virzīt tā, lai saprātīgi pieņemtu lēmumus*.

Kā piemēri šādai Biedrības komunikācijas stratēģijai un taktikai Rakstā un Sižetā tiek nosaukti šādi:

- “Facebook” ieraksts ar ilustrāciju, kurā klimata ministram Kasparam Melnim (Zaļo un Zemnieku savienība) ar mākslīgo intelektu piezīmējuši garu degunu. Citējot biedrības pārstāvi: *“Paskatāmies ziņu, kas ir vienkārša, parasta ziņa, tur ir 10 tūkstoši skatījumu, piemēram. Un tu ieliec Meļņa degunu, tur ir 200 tūkstoši.”*
- tas, ka Biedrības sniegtajā informācijā tiešsaistes sociālo tīklu individuālajos profilos *mēdz izskanēt vēstījumi, kādus par Latviju regulāri izplata Krievija*. Kādā biedrības ierakstā, piemēram, teikts, ka Latvija tiek pārvērsta par *industriālo koloniju*. Vienā no videorullīšiem aktrise Zane Jančevska atkārtoti Kremļa bieži izmantoto *mītu par sagrauto Latvijas rūpniecību*. *“Kas mums Latvijā vēl ir? (...) Kur ir mūsu piena rūpniecība, cukura rūpniecība? Un vēl un vēl, un vēl?”* aktrise tajā jautā. Un atbild, ka palikusi tikai Latvijas daba, kuru tagad *ļaušot nosēt ar milzu adatām, pazudīšot putni, dzīvnieki, bites*.

Rakstā un Sižetā tiek atklāts, ka Biedrības pārstāvis apzinās pret Biedrību pastāvošās aizdomas par darbu Krievijas interesēs: *“Man nav galvā folija cepurīte, man krievi nemaksā, lai es*

propagandētu viņu gāzi, bet bieži tas ir pirmais, ko man uzmet virsū. Tas ir par to, ka valsts mūsos neklausās". Rakstā tiek norādīts: Arī [Biedrība], līdzīgi kā "Pretvējš", sociālajos medijos izvietojusi reklāmas, piesaista mārketinga speciālistu. [Biedrības pārstāvis] atklāj, ka līdz šim biedrības aktivitātēs kopumā iztērēts ne vairāk kā 5000 eiro, tos saziņojusi pašu biedri. Lielākās summas – juristiem, kas analizējuši dokumentus.

Raksta noslēgumā tiek norādīts uz faktiem, ka *iedzīvotāju neapmierinātību ar vēja parku plāniem izmanto arī pāris politiskie spēki vai vismaz atsevišķi to pārstāvji*, kā piemērus minot "Latvija pirmajā vietā" pārstāves Ramonas Petravičas ierakstus sociālās tīklošanās vietnē "Facebook" un "Suverēnā vara", apvienība "Jaunlatvieši" pārstāves Jūlijas Stepaņenko iniciatīvu par vēja parku aizliegšanu visā Latvijā.

[4] Par Raksta un Sižeta veidošanas procesu.

Rekonstruēt abu satura vienību veidošanas procesu un iesaistīto pušu komunikāciju ap to, ļauj Iesniegumam pievienotie materiāli – Pielikums 1, Pielikums 5, Pielikums 8.1., Pielikums 8.2., Pielikums 9.1. un Pielikums 9.2., kuros ir fiksēta Žurnālistes saruna ar Biedrības pārstāvi, kā arī sarakste līdz Raksta un Sižeta publiskošanai:

- 1) 2025. gada 3. jūnijā Biedrība nosūtīja e-pasta vēstuli Re:Baltica, lai informētu šo sabiedrībai plaši zināmo dezinformācijas apkarošanas organizāciju par *meliem, ko stāsta vēja parku attīstītāji Latvijā*. Vēstulei tiek pievienoti Biedrības sniegto vērtējumu pamatojoši dokumenti, kurus ombuds saņēma kā Iesnieguma Pielikumu 2, Pielikumu 3 un Pielikumu 4;
- 2) 2025. gada 20. augustā starp Žurnālisti un biedrības valdes locekli ir notikusi vairāk kā stundu gara saruna ZOOM platformā, kuras ieraksts ir iesniegts ombudam kā Iesnieguma Pielikums 8.1. un Pielikums 8.2. un kuras transkripts ir lasāms Pielikumā 9.1. un Pielikumā 9.2., kā arī sarunas transkripts ir sniegts arī Pielikumā 1;

Apskatot sarunas ierakstu, ombuds konstatē, ka Žurnāliste sarunas ievadā informē Biedrības pārstāvi par to, ka viņa ir pievērsusi uzmanību tam, **kā publiskajā telpā tiek runāts par klimata pārmaiņām**, atjaunojamo enerģiju un zaļo kursu, ka publiskajā retorikā var fiksēt **maldināšanas, pārspīlēšanas gadījumus**. Žurnāliste atklāti izstāsta savu **ieceri veidot plašāku publikāciju** par to, kāpēc šī *diskusija aiziet tādās galējībās, kāpēc tur tiek iesaistīti cilvēki, kas īstenībā nodarbojas ar dezinformācijas izplatīšanu*, un ka šī iecere ir tas **iemesls, kāpēc Žurnāliste ir zvanījusi un izteikusi vēlmi aprunāties ar Biedrības pārstāvi** [visi izcēlumi šeit un turpmāk mani – E.A].

Sarunas turpinājumā Žurnāliste norāda uz Biedrības publiskās komunikācijas *emocionalitāti*, ka tajā tiek lietoti tādi apzīmējumi un izteikumi kā – *afēra, noziegums, [...] iznīcinās piekrasti, vēja enerģijas attīstītāji ir kangari, ekoloģiskā katastrofa, bērnus labprāt iesaistāt, it kā bērniem būtu viedoklis, vai viņi saprastu, ko nozīmē 300 metru torņi blakus vai ne, [...] mums atņem Latviju, Latviju iznīcina, Latvija tiek pārdota, Latviju pārdod šobrīd nodevēji [...]*.

Uz to Biedrības pārstāvis atbild: *tāpēc, ka tas ir vienīgais veids, kā mēs kaut ko varam ietekmēt, [...] es piekrišu, ka tā pieskaņa [ir] “dzeltena”, [...] tas [...] “dzeltenums”, viss ir tikai tāpēc, ka tas labāk aiziet. Mums ir marketinga cilvēki, kas to liek, viņi mēra vienkārši. **Tāpēc, ka tad, kad tu ieliec bildi, kur Melnim ir garš deguns, viņu vienkārši paskatās 200 tūkstoši. Tāpēc, kad tu ieliec vienkārši bildi ar Melni, neviens viņu nepaskatās.*** Šis citāts tiek izmantots Rakstā un Sižetā.

Uz izvērsto Biedrības pārstāvja savas pozīcijas kā *sabalansēta risinājuma* skaidrojuma, kurā arī vēja enerģijai kaut kādā apjomā tiek atvēlēta vieta kopējā valsts enerģētikā, Žurnāliste atbild ar jautājumu, kāpēc tādā gadījumā Biedrības publiskajā komunikācijā tiek lietoti tādi vārdi un apzīmējumi kā *Latvija tiek iznīcināta, pārdota, kangari, ekoloģiskā katastrofa, afēra, noziegums*? Uz ko Biedrības pārstāvis atbild ar atklātu Biedrības plāna izklāstu, ka, lai rosinātu plašāku diskusiju visas valsts mērogā, kuras rezultāts būtu kāds saprātīgs kompromiss, tad šajā procesā, lai nonāktu pie sev labvēlīga kompromisa, nevar sākt ar piezemētām prasībām. Uz žurnālistes jautājumu – *vai tā nav zināmā mērā panikas sēšana un maldināšana* – tiek atbildēts ar pretjautājumu, vai arī Proponentu rosinātā simts vēja parku būvniecība nav uzskatāma panikas sēšana cilvēkos.

Klausoties detalizētos Biedrības pārstāvja apsvērumos par vēja parku plānošanas un pastāvošā regulējuma trūkumiem, Žurnāliste sarunas laikā vairākas reizes centusies vērst sarunu uz sev interesējošo tēmu, proti, atgriezties pie jautājuma par Oponentu izvēlēto retoriku diskusijā par vēja parkiem, uz kuru Biedrības pārstāvis reaģē ar norādi uz Biedrības publiskajā komunikācijā lietotajiem vēstījumiem un paņēmieniem kā izvēlēto cīņas metodi un veidu. Sarunai ievirzoties Žurnālistes iecerētajā virzienā – Oponentu publiskās komunikācijas iztīrīšanā – Biedrības pārstāvis izsaka frāzes, kas arī tiek citētas Rakstā un Sižetā: *[...] uztveriet to, kā veidu, kā mēs varam piesaistīt cilvēkus, citādāk tiem cilvēkiem, ja neklīdz, neklīdz sejā, nu, cik cilvēki izlasīs ziņu, ka, nu, būtu labi, ja būtu šitā, vai arī, cik cilvēki izlasīs ziņu, kur ieklīdz viņam sejā, ka, re, būs sūdi tūlīt. Un tad sāk domāt, un tad, kad sāk domāt, mēs varam runāt un izglītēt to cilvēku par to, kā patiesībā būtu. [...]. Man nav galvā folija cepurītes, man krievi nemaksā naudu, lai es propagandētu viņu gāzi, bet ļoti bieži tas ir pirmais, ko man uzmet virsū. Bet patiesībā tas vienkārši ir par to, ka... Nu, neklausās valsts mūs.*

Pēc Biedrības individuālajā profilā tiešsaistes sociālajā tīklā “Facebook” paustā aktrises Zanes Jančevskas viedokļa, kas sakrīt ar Krievijas naratīvu par Latviju (šis viedoklis tiek atspoguļots Rakstā un Sižetā), iztirzājuma un Biedrības pārstāvja apliecinājuma, ka Biedrības mērķis nav šādu naratīvu izplatīšana, saruna aizvirzās detaļu un skaitļu pārpilnā Latvijas enerģētiskās nākotnes apspriešanā, kuras kontekstā Biedrības pārstāvis izsaka aicinājumu Žurnālistei sarunas turpinājumā izteikto viņa **personisko viedokli** neizmantot un necitēt, uz ko Žurnāliste reaģē sakot – *Es jau jums zvanu arī, lai jūs citētu, respektīvi, kāda ir tā jūsu doma*. Tādējādi ombuds šajā brīdī var konstatēt abu sarunas biedru vienotu izpratni par sarunas formātu, ka tā ir **žurnālista profesionāla saruna – intervija**, kuras saturs var tikt atspoguļots žurnālistiskajos materiālos. Būtisks nosacījums tam, lai puses vienotos par kāda konkrēta viedokļa neizmantošanu žurnālistiskajā materiālā, ir abu pušu piekrišana tam, ka citi izteiktie viedokļi, savukārt, tiks vai var tikt izmantoti.

Sarunai atgriežoties pie sākotnējā sarunas fokusa – Oponentu praktizētās *dezinformācijas, maldināšanas un panikas sēšanas*, Žurnāliste jautā Biedrības pārstāvim par dalīšanos ar “Tautas kanāla” videomateriāliem Biedrības individuālajā profilā sociālajā tīklā “Facebook”, un uz žurnālistes retorisko jautājumu – *Visi līdzekļi labi?* – Biedrības pārstāvis atbild ar Rakstā un Sižetā citēto tekstu: *[..] nav visi līdzekļi labi, man ir vajadzīga cilvēku masa. Man ir vajadzīga cilvēka sekotāju pūls, kas piekrīt manām idejām. Tad, kad man būs šis sekotāju pūls, tad es varēšu viņu virzīt tā, lai saprātīgi pieņemtu lēmumus*.

Pēc saistību ar citām nevalstiskajām organizācijām un pilsoniskajām aktivitātēm (iniciatīva “Pretvējš”, biedrība “Tīra mūsu zeme”) noskaidrošanas, saruna pievēršas Biedrības mārketinga aktivitātēm un to finansēšanas avotiem. Uz jautājumu par apmaksātām reklāmām “Facebook” un Biedrības finansēm Biedrības pārstāvis atbild ar Rakstā un Sižetā publiskoto tekstu: *[..] lielākā summa, ko mēs esam samaksājuši, tie ir bijuši apmēram 2000 eiro, tas bija juristam, lai viņš palīdzētu mums sagatavot pirmo [..] iesniegumu. [..] Mēs nemaz netērējam naudu, [..] bet šobrīd mēs esam, es gribētu teikt, iztērējuši mazāk par pieciem tūkstošiem eiro visas biedrības pastāvēšanas laikā, no kuriem pāri par diviem bija vienam juristam, kas bija lieki – izrādījās, ka tas, ko mēs kā ieinteresēti cilvēki varam izdarīt, ir daudz efektīvāks nekā tas, ko neinteresēti juristus var izdarīt*.

Sarunas noslēgumā, noklausoties Biedrības pārstāvja teikto, ka ir vēl 200 lietas, ko varētu uzskaitīt, Žurnāliste informē, ka *Mani no šī visa visvairāk interesē tā **publiskā komunikācija**, kā jūs varējāt arī noprast, droši vien, bet arī, protams, argumenti. Es ierakstīju to sarunu. Tāpat kā jūs droši*

vien ierakstījāt, un es ņemšu dažas teikumus arī audio, tāpēc ka mēs esam arī radio, un es nezinu, vai mēs uztaisīsim, ja es saņemšos, tad mēs uztaisīsim arī radio gabaliņu.

Uz ko biedrības pārstāvis atbild: ***Ok, lūdzu atspoguļot mani pozitīvā gaismā, nesagroziēt to, ko es teicu.***

3) 2025. gada 21. augustā biedrības pārstāvis nosūtīja Žurnālistei ziņu “WhatsApp” platformā (sarakstes ekrānuzņēmumi ombudam ir iesniegti kā Iesnieguma Pielikums 5 un sarakstes teksta transkripts ir skatāms Iesnieguma Pielikumā 1);

Sarakstē Biedrības pārstāvis vēlas precizēt dažus intervijas aspektus un norāda:

- ka tikai sarunas beigās ir uzzinājis, ka saruna tiek ierakstīta kā intervija, bet šai informācijai būtu bijis jāizskan sarunas sākumā, informējot un precizējot sarunas formātu;
- ka Žurnāliste ir vēlējusies veidot stāstu par Oponentu publisko komunikāciju, tā vietā, lai uzklautu pamatotas bažas par valstī notiekošo.

Šo apsvērumu vadīts Biedrības pārstāvis lūdz Žurnālistei saskaņot ar viņu visus citākus publikācijās, iesniegt tos audio fragmentus, kurus plānots izmantot, vai arī kā alternatīvu risinājumu piedāvā veidot atkārtotu interviju. Vēstule noslēdzas ar Biedrības pārstāvja norādi, ka bez iepriekšējas saskaņošanas viņš neatļauj izmantot notikušās sarunas materiālus.

4) Turpmākajā sarakstē, kas starp Biedrības pārstāvi un Žurnālisti ilgst līdz 2025. gada 23. augustam un kurai ombuds var izsekot ombudam iesniegtajos sarakstes ekrānuzņēmumos Iesnieguma Pielikumā 5 un sarakstes teksta transkriptā Pielikumā 1:

- Žurnāliste noraida izteiktos pārmējumus un pamato, kāpēc jau sarunas sākumā bija skaidri noprotams tās raksturs;
- Biedrības pārstāvis skaidro, ka ir domājis, ka saruna būs plašāka par Žurnālistes piedāvāto tēmas sašaurinājumu uz publisko komunikāciju;
- abpusēji tiek precizētas atsevišķas sarunas nianšes un sarunā minētie dati un fakti;
- Žurnāliste nosūta to Raksta fragmentu, kurā tiek atstāstīta notikusī saruna ar Biedrības pārstāvi;
- Biedrības pārstāvis lūdz veikt nenožīmīgu labojumu tekstā un Žurnāliste atbild, ka labojums tiks veikts (Raksta tekstā ombuds varēja pārliecināties, ka labojums tiešām ir ticis veikts).

[5] Par redakcionālo lēmumu iekļaut Rakstu un Sižetu LSM saturā.

Uz ombuda 2025. gada 11. septembra vēstulē LSM galvenajai redaktorei uzdoto jautājumu par to, kādi redakcionālie apsvērumi noteica lēmumu LSM saturā iekļaut Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” žurnālistes Evitas Puriņas veiktā žurnālistiskā pētījuma materiālus, un kā tika izvērtēta konkrēto satura vienību atbilstība Redakcionālajām vadlīnijām un Ētikas kodeksam, tika saņemta šāda atbilde:

2019.gadā kā Eiropas Savienības izaugsmes stratēģija tika aizsākts Eiropas zaļais kurss, kura mērķis ir sasniegt klimatneitralitāti 2050.gadā. Krievijas pilna mēroga iebrukums Ukrainā 2022.gada 24. februārī vēl vairāk pastiprināja nepieciešamību meklēt alternatīvus enerģijas avotus, lai varētu atteikties no enerģētiskās atkarības no Krievijas naftas un gāzes, tādējādi pārtraucot netieši finansēt Krievijas militāro jaudu. Tādējādi alternatīvu enerģijas avotu meklējumi ir bijis Eiropas un arī Latvijas plašsaziņas līdzekļos, tai skaitā Latvijas Sabiedriskajā medijā pēdējos gados pastāvīgi aplūkots temats.

Zināms, ka paralēli tiek aktīvi izplatīta ar zaļo enerģiju saistīta dezinformācija, apšaubot klimata pārmaiņas un par tām veikto zinātnisko pētījumu ticamību, sējot bailes un trauksmi sabiedrībā par alternatīvajiem enerģijas avotiem, to skaitā – par vēja parkiem, tādējādi novirzot uzmanību no patiesajiem zaļā kursa mērķiem. To atklāj, piemēram, starptautiskās organizācijas „The Center for Countering Digital Hate” veiktais pētījums (atrodams šeit: [CCDH-The-New-Climate-Denial_FINAL.pdf](#)) vai Eiropas Digitālo mediju observatorijas (EDMO) sagatavotais biļetens un publikācija, kurā aplūkota vides dezinformācijas saistība ar Eiroparlamenta vēlēšanām (atrodami šeit: [New denial and disinformation targeting wind farms in the EU – Disinfo Bulletin 23 April](#) un [Wind turbines and poisoned animals: a “New Denial”’s popular disinformation narrative against renewable energy – EDMO](#)). Starptautiskās pētniecības aktivitātes „AI4Debunk” īstenotāji kā vienu no diviem topošā dezinformācijas atmaskošanas mākslīgā intelekta rīka „treniņa laukumiem” izraudzījušies tieši vides jomas dezinformācijas kampaņas, tajā skaitā tādas, kas satur maldinošas ziņas par vēja parkiem (informācija par pētniecības aktivitāti atrodama šeit: [News - AI4Debunk](#)).

Nemot vērā šo informācijas fonu, Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” žurnālistes Evitas Puriņas žurnālistiskā pētījuma materiāls ir absolūti saturiski iederīgs un atbilstīgs līgumā paredzētajam formātam, proti, ietver faktu pārbaudi un/vai dezinformācijas atmaskošanu (atklāj, kā konstruktīvu un ļoti nepieciešamu diskusiju par vēja parkiem aizstāj dezinformācijas izplatītāju vēstījums). Materiāls ir atbilstīgs LSM Redakcionālajām vadlīnijām un

Rīcības un ētikas kodeksam, jo objektīvi atspoguļo situāciju, kā arī sniedz iespēju izteikties ikvienam ierakstā pieminētajam.

LSM norāda, ka “Re:Baltica” ir divu starptautisku faktu pārbaudes organizāciju biedrs, kas nozīmē, ka tā faktu pārbaudi veic atbilstoši starptautiskiem šīs jomas standartiem. Informācija par to pieejama šeit: <https://rebaltica.lv/2019/06/recheck/>.

Savukārt uz ombuda vēstulē LSM galvenajai redaktorei uzdoto jautājumu, kāda ir LSM un Re:Baltica sadarbības juridiskā forma, vai tajā ir atrunāts, ka sadarbības partnerim satura vienību veidošanā ir jāievēro LSM Redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodekss, tika saņemta šāda atbilde [visi izcēlumi atbildes tekstā ir oriģināli]:

Latvijas Sabiedriskais medijs/Latvijas Radio (LSM/LR) sadarbojas ar Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centru “Re:Baltica” kā ar neatkarīgu producentu grupu uz līguma pamata. Tas, ka šis ir neatkarīgas producentu grupas veidots saturs, tiek norādīts pēc katra ieraksta.

*Līgumā „Re:Baltica” apņemas sagatavo sižetus, **nodrošinot to žurnālistisko un tehnisko līmeni atbilstīgi Latvijas Radio prasībām un standartiem** un ievērojot Ziņu dienesta koncepciju, sižeta formātu un mērķi, kā arī sižeta satura atbilstību Latvijas Republikas normatīvajiem tiesību aktiem. „Re:Baltica” arī garantē, ka **sižetos nebūs iekļauta slēptā reklāma un aizliegta un/vai maldinoša informācija**, savukārt LSM/LR patur tiesības nepublicēt (nepārraidīt) „Re:Baltica” veidotos ierakstus, ja tie neatbilst iepriekš uzskaitītajām prasībām un standartiem.*

*Līgumā nav tiešas atsauces uz VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajām vadlīnijām un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksu, jo tā **tiesiskais tvērums ir plašāks.***

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[6] Par Raksta un Sižeta objektivitāti.

Satura objektivitāti nodrošina žurnālista tekstā sniegto vērtējumu un izteikto viedokļu balstīšana faktos – aprakstošos izteikumos, kuru patiesums ir noskaidrojams atbilstības kārtībā. Satura objektivitāti veicina žurnālista izteikto vērtējumu plašāka konteksta skaidrojums, vispusīgs atšķirīgo viedokļu izklāsts un daudzpusīgs dažādo argumentu pārskats. Nozīmīga loma teksta objektivitātes vērtējumā ir pieņēmumi par žurnālista motivāciju – mērķu un nodomu godprātīgumu.

Ombuda vērtējumā Iesniedzēja pārmetumu par Raksta un Sižeta neobjektivitāti pamatā ir pārprasti

Raksta un Sižeta mērķi. Žurnāliste intervijas laikā vairākkārt informēja par to, ka iecerētās publikācijas tēma ir Oponentu publiskās komunikācijas vērtējums. Par šo tēmu Rakstā un Sižetā sniegtā informācija ir faktos balstīta, konteksts tiek plaši izskaidrots, Žurnālistes izteiktie vērtējumi tiek pamatoti ar izvērstiem argumentiem, Biedrības pārstāvim vairākkārtēji tiek dota iespēja atbildēt uz Žurnālistes sniegto Biedrības publiskās komunikācijas kritiku. Tādējādi abās satura vienībās nav konstatējams objektivitātes kā profesionālās darbības principa trūkums Redakcionālo vadlīniju tvērumā.

Savukārt, ja uz Rakstu un Sižetu skatās plašāk, kā uz vēja enerģijas problemātikai kopumā veltītām publikācijām, tad, protams, var rasties iespaids, ka žurnālistiskās izpētes rezultāts ir vienpusējs un tendenciozs, jo no visa daudzveidīgā jautājumu loka, kas saistās ar vēja ģeneratoru būvniecību Latvijā, ir aplūkota tikai šaura tēma – publiskā komunikācija, turklāt fokusējot to uz tikai vienas puses (Oponentu) komunikatīvās rīcības publiskajā telpā analīzi. Ir jāpiekrīt, ka pilnvērtīgam publiskās komunikācijas iztirzājumam diskusijā par vēja enerģijas risinājumiem būtu nepieciešams izskatīt arī otras puses – Proponentu – komunikatīvās aktivitātes, kurās arī ir iespējams rast pierādījumus apzinātiem centieniem manipulēt ar sabiedrisko domu, uz kuriem Biedrība ir norādījusi savā 2025. gada 3. jūnijā vēstulē Re:Baltica. Tomēr Žurnālistes iecere bija koncentrēties tikai uz vienas puses komunikatīvās rīcības analīzi. Tas ļauj secināt, ka neobjektivitātes vērtējuma pamatā ir nesaskaņa starp Biedrības un Žurnālistes interesēm. Ja Biedrības iecere bija ar Re:Baltica starpniecību aktualizēt sabiedrībā jautājumu par to, kā vēja parku Proponenti informē sabiedrību par savām iecerēm, tad Žurnālistes iecere bija cita – izpētīt kā Oponenti komunicē savus iebildumus pret konkrētu vēja parku būvniecību un pret vēja enerģijas risinājumiem kopumā. Līdz ar to jāsecina, ka Žurnālistes sagatavotais materiāls neatbilst Biedrības interesēm, ka Žurnāliste [Biedrības vērtējumā – E.A.] runā un raksta ne par to, par ko viņai vajadzētu runāt un rakstīt. Biedrības vēlme izmantot Re:Baltica savās interesēs nav guvusi panākumus, gluži pretēji – sagatavotie žurnālistiskie materiāli parāda neglaimojošas Biedrības komunikatīvās aktivitātes, radot noteiktus reputācijas riskus. Taču tas vēl nav pietiekams pamats, lai apgalvotu, ka Raksts un Sižets būtu neobjektīvi.

[7] Par Žurnāliste godprātību un atklātību.

Negodprātīgu un neatklātu rīcību Iesniedzējs saskata tajā, ka Žurnāliste, kontaktējoties ar Biedrības pārstāvi, ir radījusi *iespaidu par neformālu sarunu par biedrības iesūtītajiem materiāliem*, tādējādi neinformējot sarunas sākumā respondentu par to, ka saruna *tiks izmantota kā intervija*, un tās *citāti tiks izmantoti radio raidījumā*. Noskatoties sarunas videoierakstu,

ombudam neradās priekšstats, ka intervētā persona ir uztvērusi šo interviju kā privātu, neformālu sarunu, par ko netieši liecina kaut vai tas, ka respondents pats šo sarunu ierakstīja (informējot par to Žurnālisti), ar to apstiprinot pieņēmumu, ka ir gatavojies šai sarunai kā žurnālista vadītai intervijai.

Žurnāliste sarunas sākumā atklāti un skaidri informēja intervējamo personu par saviem nodomiem, intervija tika vadīta no profesionālās žurnālista pozīcijas, par ko liecina Žurnālistes lietotās runas darbības – jautājumu uzdošana, pārjautāšana, atbilžu precizēšana, atbilžu konfrontēšana ar faktiem. Žurnāliste izturējās pret intervējamo personu kā pret Biedrības pārstāvi, sarunā netika skarti personiski jautājumi. Žurnāliste respektēja respondenta sarunas gaitā izteikto vēlmi nepubliskot un necitēt kādu konkrētu, personisku viedokli. Kā jau tas tika norādīts šī atzinuma ceturtās daļas 2. punktā, šāda vienošanās balstās abu pušu izpratnē, ka citi izteiktie viedokļi, savukārt, var tikt izmantoti žurnālistiskajā materiālā.

Intervija tika veikta pēc Žurnālistes noteikta plāna un tā būtu noritējusi raitāk un ātrāk, ja Žurnāliste nebūtu ļāvusi respondentam regulāri aizvirzīties no iepriekš noteiktās (šaurās) tēmas, cenšoties virzīt sarunu uz plašiem, vispārīgiem jautājumiem par enerģētikas politiku un situāciju valstī kopumā. Domājams, šī Žurnālistes rīcība varēja respondentam radīt sajūtu, ka saruna noris par viņam vēlamu tēmu un tās rezultāts būs saskanīgs ar tiem mērķiem, kurus viņš sākotnēji vēlējās sasniegt ar šīs intervijas palīdzību.

Sarunas noslēgumā Žurnāliste skaidri un saprotami informēja respondentu par turpmākajiem soļiem, kas tiks darīts ar intervijā iegūto informāciju, un saņēma nepārprotamu respondenta piekrišanu. Ombuds pieņem, ka vēlāk iepazīstoties ar ierakstīto sarunas materiālu, respondents atklāja, ka sarunas gaitā ir pateicis ko tādu, par ko nevēlētos, lai uzzina plašāka sabiedrība. Tāpēc jau nākamajā dienā sākās respondenta sarakste ar Žurnālisti un centieni nepieļaut žurnālistiskā materiāla publiskošanu.

Ombuds piekrīt Iesniedzējam, ka Žurnāliste sarunas sākumā neinformēja respondentu, ka veiks šīs sarunas ierakstu. Ombuds pieņem, ka izskanot respondenta brīdinājumam, ka viņš šo sarunu ierakstīs, un Žurnālistei piekrītot sarunas ierakstīšanai, tiesības ierakstīt sarunu vienlīdzīgi ir attiecināmas uz abām pusēm. Vienlaicīgi ir atzīstams, ka Žurnālistam nav pienākumus intervijas sākumā informēt respondentu par viņa tiesībām neliecināt pret sevi un tiesībām uz advokātu, jo intervija nav kriminālprocesā paredzētā izmeklēšanas darbība – pratināšana. Respondents brīvprātīgi piekrīt intervijai, lai ar tās palīdzību sasniegtu savus komunikatīvos mērķus. Arī žurnālists piedāvā interviju, lai sasniegtu savus mērķus. Abu pušu mērķi var būtiski atšķirties, taču

tie var būt arī savstarpēji komplementāri, kad abas puses realizē savu ieceri, ļaujot arī pretējai pusei iegūt tai vēlamu. Jāsecina, ka šajā intervijā tas nav noticis, kas intervējamai pusei ir radījis vilšanos un tai sekojošos centienus nepieļaut intervijas satura publiskošanu.

Atsaucoties uz minētajiem apsvērumiem, ombuda vērtējumā Žurnālistes saruna ar respondentu ir notikusi kā profesionāla intervija, tāpēc tā nav uzskatāma par privātu sarunu, kurā žurnālists nepiedalās kā intervētājs, un secīgi Rakstā un Sižetā citētie sarunas fragmenti nav uzskatāmi par privātas sarunas fragmentiem, un tādējādi nav uzskatāmi par privāta satura publiskošanu, kā arī ombuda vērtējumā Žurnāliste nav maldinājusi respondentu par sarunas raksturu un nav slēpusi tās ierakstīšanas faktu.

[8] Par aizliegumu publicēt žurnālistisko materiālu un tā saskaņošanu.

Redakcionālā neatkarība nozīmē nepakļaušanos kādu grupu un atsevišķu personu interesēm, ietekmei un citādiem mēģinājumiem iejaukties to darbā. Tas nozīmē, ka nevienam nav tiesības aizliegt žurnālistisko materiālu publicēšanu bez atbilstoša tiesas sprieduma. Šādi publicēšanas aizliegumi ir traktējami kā cenzūras mēģinājumi, kas ir pretrunā Satversmes 100. pantā noteiktajam cenzūras aizliegumam.

Redakcionālā neatkarība skar arī intervētās personas izteikto vēlmi saskaņot (rediģēt) žurnālistisko materiālu, jo Redakcionālajās vadlīnijās ir noteikts, ka žurnālisti pirms publicēšanas ar intervētajiem cilvēkiem **nesaskaņo sagatavoto rakstu, raidījumu un sižetu tekstus**. Žurnālista pienākums ir precizēt intervijas laikā saņemto informāciju, ja ir radušās šaubas par tās precizitāti un korektumu, kā arī respektēt intervētās personas vēlmi labot viņa pausto **kļūdaino informāciju**. Ombuda ieskatā respondents sarunas laikā nepateica neko tādu, kas ir vērtējams kā *kļūdaina informācija*. Šis tas no respondenta teiktā varētu tikt uztverts kā respondentam *nepatīkama informācija* – kas, piemēram, ir pretrunā ar viņa publisko tēlu. Šādas informācijas publiskošanas nepieļaušana nav žurnālista pienākums. Redakcionālajās vadlīnijās ir paredzēts, ka **intervētais cilvēks var prasīt neizmantot savu interviju tikai gadījumā, ja apstākļi pēc intervijas ir būtiski mainījušies un tās publicēšana nav pamatota**. Ombuda vērtējumā apstākļi pirms un pēc intervijas nebija mainījušies.

Vienlaicīgi ir jāatzīmē, ka žurnālista pienākums ir atbildīgi izturēties pret intervējamo personu, kas ietver sevī cieņpilnu attieksmi un iespējamo intervijas seku uz intervējamo personu ievērošanu žurnālistiskā materiāla veidošanas procesā un žurnālistiskajā saturā.

[9] Par Rakstā un Sižetā publiskotās informācijas neprecizitāti un tendenciozitāti.

Iesniedzēja ieskatā Redakcionālo vadlīniju noteiktā precizitātes principa neievērošana saistīta ar viena konkrēta intervijas citāta ievietošanu Rakstā:

- intervijā respondents saka: *kopš biedrības sākuma lielākā summa, ko mēs esam samaksājuši tie ir 2000 EUR juristam, lai viņš palīdzētu mums sagatavot pirmo [...] prasību, iesniegumu. Visa šī kustība balstās uz reāliem cilvēkiem, uz reālu darbu. Mēs nemaz netērējam naudu, šobrīd mēs esam iztērējuši mazāk par 5000 EUR, no kuriem 2000 bija juristam, kas bija lieki, jo izrādījās, ka tas, ko mēs kā ieinteresēti cilvēki varam izdarīt ir daudz efektīvāks nekā neieinteresēts jurists;*
- Rakstā sniegtā informācija ir publicēta šādā veidā – [...] *līdz šim biedrības aktivitātēs kopumā iztērēts ne vairāk kā 5000 eiro, tos saziņojuši pašu biedri. Lielākās summas – juristiem.*

Salīdzinot abu tekstu propozicionālo (aprakstošo) saturu, jāsecina, ka Rakstā lietotais citāts ir uzskatāms par konspektīvu intervijā sniegtās informācijas kopsavilkumu, kurš nav ne pretējās (kontrārās), ne savstarpēji izslēdzošās (kontradiktoriskās) attiecībās ar intervijā sniegto informāciju, bet iekļaujas tajā (subkontrārās attiecības).

Savukārt Iesniedzēja sniegtais vērtējums – *tendencioza interpretācija un dubulti standarti* – tiek attiecināts uz to, ka Rakstā un Sižetā tiek izveidota sasaiste starp Oponentiem un “Latvijas tautas kanālu”, uzskatot, ka tādējādi tiek diskreditēti tie Oponentu pārstāvji, kas snieguši intervijas šim kanālam.

Jāatzīst, ka, sniedzot interviju kādam apšaubāmas reputācijas medijam, rodas noteikti reputācijas riski, jo auditorijas attieksmi pret saņemto informāciju ietekmē informācijas avota vērtējums. Ja informācijas avots sabiedrībā ir ar pozitīvu vērtējumu, kā kvalitatīvs un uzticams, tad šis vērtējums nevilšus tiek attiecināts uz tajā intervēto personu un tās sniegto informāciju, un otrādi, ja sabiedrība kādu mediju vērtē kā neuzticamu un nekvalitatīvu, šī attieksme izpaužas arī pret medija intervēto personu un tās sniegto informāciju. Protams, šāda pārnese nav ar loģisku noteiktību – no tā, ka medijs ir neuzticams, nav korekti secināt, ka arī intervētā persona ir neuzticama, taču, plānojot savas komunikatīvās aktivitātes, ir jāņem vērā šī uztveres īpatnība, kuras pamatā ir loģiski iespējams secinājums. Vienlaicīgi ir jāatzīst, ka secinājums ar loģisko formu – ja **kopā** ar to, tad **vienāds** tam – raksturo t.s. nekritisko, stereotipisko domāšanu, un ir lietojams vienīgi hipotētisku pieņēmumu (iespējams) veidošanas procesā, un nevis kategorisku secinājumu (noteikti) veikšanai.

[10] Par iespējamo interešu konfliktu.

Iesniedzējs saskata interešu konfliktu tajā, ka “*Re:Check*” sižetu finansē **CINEA** - Eiropas aģentūra, kuras misija ir “atbalstīt Eiropas Zaļo kursu” – tāpat veicināt vēja parku būvniecību Eiropā; un Rakstā nepārdomāta Zaļā kursa kritiķi tiek nepamatoti asociēti ar dezinformāciju.

Uz ombuda vēstulē, kas tika nosūtīta Re:Baltica faktu pārbaudes sadaļas “Re:Check” redaktorei Evitai Puriņai, uzdoto jautājumu – vai Re:Baltica ir saņēmusi finansējumu no CINEA (Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūras) – tika saņemta šāda atbilde:

Ne es, ne Re:Baltica publikāciju tapšanai nav saņēmusi finansējumu [...] Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūras (CINEA). Arī norāde raksta beigās par to neliecina.

Re:Baltica kā daļa no konsorcijs ar citiem Baltijas medijiem, mūžizglītības organizācijām un Tartu universitāti ir ieguvusi finansējumu atklātā konkursā par dezinformācijas pētniecību un tehnoloģiju ieviešanu žurnālistikā. (https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/digital/wp-call/2024/call-fiche_digital-2024-bestuse-tech-07_en.pdf).

*Norādē redzamais saīsinājums **BECID** ir konsorcijs nosaukums. Finansējuma avots ir **Eiropas Veselības un digitālā izpildaģentūra (HaDEA)**, kas arī minētajā konkursa nolikumā uzsver, ka finansējuma saņēmēji strādā pilnībā neatkarīgi.*

Piebilstams, ka nevienā no ES konkursiem neesam pieredzējuši iejaušanos saturā. Publikācijas tiek veidotas saskaņā ar plānu, kuru radām mēs paši atbilstoši idejām, ar kurām esam šajos konkursos uzvarējuši.

Iepazīstoties ar šo skaidrojumu, ombudam ir jāsecina, ka ir noticis pārpratums un Re:Baltica mājaslapā norādītais līdzfinansētājs *Baltic Engagement Centre for Combating Information Disorders* ir kļūdaini uztverts kā *European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency*, kas Iesniedzējam ir radījis aizdomas par iespējamu interešu konfliktu.

[11] Par sabiedrības interesēm.

Iesniedzējs uzskata, ka nepamatota un vienpusēji argumentēta LSM publikācija nekalpo sabiedrības interesēm, bet tām kaitē (nepamatoti diskreditējot biedrību), jo tiek grauta uzticība pilsoniskajai sabiedrībai; iedzīvotāji tiek atturēti no demokrātiskas līdzdalības, tiek leģitimizēti ar sabiedriskā medija autoritāti neētiski iegūti materiāli.

Redakcionālajās vadlīnijās ir nostiprināta LSM misija strādāt sabiedrības interesēs, pēc augstākajiem profesionālajiem standartiem veidojot programmas un cita veida saturu, kā arī tas, ka LSM darbu nosaka sabiedrības intereses saņemot **patiesu informāciju** par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem,

procesiem un notikumiem, **uzraudzīt politisko, ekonomisko un tiesu varu**, stiprināt tiesiskumu un labklājību, dzīvot drošā vidē, mazināt netaisnību un nevienlīdzību, saņemt kvalitatīvu izglītību, veselības aprūpi un sociālo aizsardzību, atbalstīt nacionālo kultūru, **saglabāt dabas vērtības un novērst maldinošas informācijas ietekmi**.

Savā atbildē uz ombuda vēstulē uzdoto jautājumu par Raksta un Sižeta ieceri, mērķiem, uzdevumiem un **sabiedrisko nozīmi**, Re:Baltica faktu pārbaudes sadaļas “Re:Check” redaktore Evita Puriņa sniedza šādu informāciju [visi izcēlumi citētajā tekstā mani – E.A.]:

*Re:Check darbības profils ir **dezinformācijas analīze** un faktu pārbaude. Jau vairākus gadus ik dienas es tāpat kā mani mani kolēģi sekoju līdz interneta platformās izplatītiem **maldinošiem vēstījumiem un dezinformācijas tendencēm**, redzu to izplatīšanas un auditorijas sasniegšanas metodes un formātus.*

*Pašlaik vēja enerģija ir Latvijā ļoti aktuāls temats – enerģētiskās neatkarības sasniegšanai tiek attīstīti daudzi jauni vēja parku projekti. Sabiedrībā viedokļi par to nepieciešamību un iespējamo ietekmi dalās, un to redzam arī sociālo mediju platformās. **Līdz šim mēs esam publicējuši virkni rakstu un sižetu, kuros analizējam, kā nepatiesu vai sagrozītu informāciju par šo tematu izplata dažādi maldinātāji, kā arī atsevišķu politisko spēku pārstāvji.***

*Ideja gatavot plašāku materiālu par kritiski noskaņoto aktīvistu kopu publisko komunikāciju man radās šā gada jūnijā. Toreiz sociālajos medijos pamanīju vairākus video rullīšus no Saldus novada pašvaldības un Saldus novada aktīvistu biedrības “Tīra mana tēvu zeme” kopsapulces saistībā ar vairāku vēja parku iecerēm Saldus novadā. Pamanīju, ka ar tiem ir dalījušies vairāki simti cilvēku, un tie sasniedz ievērojamu auditoriju. Sapulces fragmentus un pilnu ierakstu bija publicējis arī Facebook konts “Latvijas tautas kanāls”, kas regulāri izplata sazvērestības teorijas un cita veida dezinformāciju par dažādām tēmām (plašāk par to lasāms manā rakstā). Noskatījos pilnu sapulces ierakstu un secināju, ka tajā izskan gan **sazvērestības teorijas par globālo kontroli**, gan daudz citu **nepatiesu apgalvojumu un mītu**, kas netiek atspēkoti ar datiem un citu faktos balstītu informāciju.*

*Sāku pētīt, **kā par vēja enerģiju interneta platformās ar sekotājiem runā citas redzamākās biedrības vai cilvēku kopas, kas izveidotas, lai cīnītos pret vēja parku attīstīšanu noteiktās teritorijās.** Apmeklēju arī vienu klātienē sabiedrisko apspriešanu un vēl vienu cita formāta publisko diskusiju, kurā par šo tematu tika runāts ar iedzīvotājiem. **Secināju, ka sazvērestības teoriju, Krievijas propagandas kanālos populāru naratīvu un citu dezinformācijas vai maldināšanas paņēmienu izmantošana to retorikā ir plaši izplatīta prakse.***

*Šī raksta un radio sižeta **mērķis** bija parādīt plašākai sabiedrībai, ka **Latvijā zināmākās aktīvistu***

kopas sabiedrības viedokli vēja parku jautājumā bieži vien ietekmē ar nekorektu un faktiem neatbilstošu informāciju, pārspīlējumiem, mākslīgā intelekta radītiem biedējošiem vizuālajiem materiāliem, kliežošiem un nepamatotiem apgalvojumiem, tajā skaitā ar jau zināmus dezinformācijas izplatītāju palīdzību. Lielākai auditorijas sasniegšanai šie vēstījumi tiek pastiprināti, izmantojot apmaksātas reklāmas. Uzskatu, kas sociālo mediju lietotāju interesēs ir zināt, kas šo saturu rada un kas par tām maksā.

Šo tāpat kā citu mūsu publikāciju mērķis ir informēt sabiedrību, kā arī veicināt tās medijpratību, tajā skaitā uzlabot cilvēku spēju atšķirt korektu informāciju no maldinošas un pievērst uzmanību informācijas avotiem. Uzskatu, ka raksts ieskicēja vēl vienu problēmu – arī no valsts puses pietrūkst plašas un skaidrojošas komunikācijas par vēja enerģijas projektu ietekmi un nepieciešamību.

Nemot vērā Re:Baltica sniegto atbildi, kā arī iepazīstoties ar Raksta un Sižeta saturu, ombuds secina, ka satura vienības atbilst sabiedrības interesēm, īpaši attiecībā uz medijpratības veicināšanu un maldinošas informācijas ietekmes novēršanu sabiedrībā. Abu satura vienību mērķis nebija diskreditēt Biedrību, bet aktualizēt to, kā vēja enerģijas kritiķi (Oponenti) popularizē savu pozīciju. Ja kāds no Oponentu lietotajiem komunikācijas veidiem vai vēstījumiem diskreditē šīs pozīcijas pārstāvjus, tad vaininieks pie tā ir pats komunikācijas veidotājs, nevis medijs, kas šo komunikāciju izvērtē.

Dziļākajā būtībā Raksts un Sižets aktualizē neviennozīmīgo jautājumu par mērķu un līdzekļu attiecībām – vai mērķis attaisno līdzekļus – proti, vai ir attaisnojami “labu” mērķu sasniegšanai lietot “sliktus” līdzekļus. Ombuda vērtējumā mērķis nevar attaisnot līdzekļus kaut vai tā iemesla dēļ, ka, realizējot cēlus mērķus ar diskutabliem līdzekļiem, ilgtermiņā tiek diskreditēts pats mērķis un radītas šaubas par tā īstenumu.

Šajā gadījumā tas ir jautājums par ierastās stratēģiskās komunikācijas lietojuma lietderīgumu situācijās, kad komunikācijas būtiskais mērķis ir sabiedrībai kopīgi nonākt pie kopēja viedokļa par vēja enerģijas perspektīvām Latvijā un tādiem vēja parku risinājumiem, kas būtu pieņemami sabiedrības vairākumam. Izvēloties stratēģiskās komunikācijas pieeju kā apzinātu un mērķtiecīgu manipulāciju ar sabiedrisko domu virzienā uz komunikatoram vēlamo rezultātu, jautājums, par kuru sabiedrībai būtu nepieciešams vienoties, pārvēršas jautājumā, kurā kādam ir nepieciešams gūt virsroku, esot skaļākam, spilgtākam, dramatiskākam, pārspīlētākam, tādējādi konstruktīva risinājuma un konstruktīvas vienošanās vietā piedāvājot destruktīvu sacensību retorikā, kuras spilgta izpausme ir centieni diskreditēt un tādējādi – atcelt pretējo pozīciju.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[12] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot Redakcionālās vadlīniju un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedriskā medija Redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[13] Ombuds atzīst, ka Raksta un Sižeta saturs, Raksta un Sižeta veidotāju rīcība satura veidošanas procesā un redakcionālais lēmums iekļaut Rakstu un Sižetu LSM saturā nepārkāpj VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālo vadlīniju 1.3. punktā, 1.4. punktā, 2.1. punktā un 2.2. punktā, kā arī VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksa 2.2. punktā, 2.3. punktā, 3.1. punktā, 3.11. punktā noteiktās prasības.

Ombuds atzīst, ka Raksta un Sižeta saturs un tā veidotāju rīcība satura veidošanas procesā atbilst VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajām redakcionālajām vērtībām *Neatkarība, Patiesums, Godprātība un atklātums, Atbildīgums*, LSM darbības profesionālajiem principiem *Precizitāte, Objektivitāte*, Redakcionālajās vadlīnijās raidījumu un cita satura veidošanai noteiktajām prasībām *Cilvēka cieņa, Darbs ar informācijas avotiem*, kā arī atbilst VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā noteiktajiem *LSM darbības principiem* un *Interesešu konflikta izslēgšanas* principa prasībām.

Ombuds atzīst, ka redakcionālais lēmums iekļaut Rakstu un Sižetu LSM saturā bija pamatots, izsvērts un atbilstošs VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā noteiktajām prasībām.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[14] Dibinot līgumattiecības ar ārējiem satura veidotājiem, kā obligātu nosacījumu līgumā ietvert prasību satura veidošanas procesā ievērot VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālo vadlīniju un Rīcības un ētikas kodeksa noteiktās prasības.

[15] Izstrādāt konkrētu procedūru, kā vispusīgi tiek izvērtēta ārējo satura veidotāju radītā satura atbilstība LSM pašregulējošajām prasībām, kura ļautu vēl izsvērtāk pieņemt redakcionālo lēmumu par ārējo satura veidotāju sagatavoto satura vienību iekļaušanu LSM saturā.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU